

De volgende stap in het fascistische draaiboek van Geert Wilders: verkiezingen in twijfel trekken

Rosan Smits

01.11.25 Analyse 5-6 min

Illustratie door Cliff van Thillo (voor De Correspondent)

PVV-leider Geert Wilders gebruikt een klassieke autoritaire strategie: bij verlies de verkiezingsuitslag verdacht maken. Door volstrekt ongefundeerd te suggereren dat er sprake is van fraude, ondermijnt hij doelbewust het vertrouwen in de democratie — precies zoals zijn voorbeelden Trump, Netanyahu, Bolsonaro en Orbán deden.

PVV-leider Geert Wilders heeft de volgende stap gezet in zijn autoritaire aanval op de democratie. Op de vrijdag na de verkiezingen voor de Tweede Kamer plaatste Wilders twee afbeeldingen op X van berichten waarin de suggestie werd gewekt dat er in Zaanstad en Maastricht gesjoemeld zou zijn met stembiljetten. Kort daarna opperde hij de mogelijkheid dat de verkiezingssoftware van de Kiesraad niet onafhankelijk zou zijn.

Weer een fractie later suggereerde de PVV-leider een samenzwering van de burgemeester van Venray, waar de verkiezingsuitslag nog niet bekend was, en persbureau ANP, dat op basis van 99 procent van de stemmen had geconcludeerd dat D66 landelijk niet meer in te halen was door de PVV: ‘Van welke partij is de burgemeester van Venray eigenlijk? Misschien weet persbureau ANP66 dat?’, berichtte hij op X.

Het is een strategie die rechtstreeks afkomstig is uit het fascistische draaiboek: je verliest een verkiezing en plaatst vervolgens vraagtekens bij de uitslag. Je verspreidt het volstrekt ongefundeerde idee dat je niet eerlijk hebt verloren in het stemlokaal, maar dat je bent uitgeschakeld door een complot van de gevestigde orde.

Het is een welbekende tactiek onder autoritaire leiders wereldwijd. De Amerikaanse president Donald Trump gebruikte hem al in 2020. De Israëlische premier Benjamin Netanyahu deed hetzelfde in 2021. Het jaar erop volgden de Braziliaanse president Jair Bolsonaro en de Hongaarse leider Viktor Orbán.

Afgelopen vrijdag heeft ook Geert Wilders zich in dit rijtje gevoegd.

Het draaiboek van de ‘verkiezingsfraude’

Die strategie begint vaak met de suggestie dat er stembiljetten zijn verdwenen of met de claim dat er geknoeid zou zijn met elektronische stemsystemen – het liefst voordat alle stemmen geteld zijn. Zo beweerde Trump in 2020 dat er grootschalige fraude zou zijn gepleegd met de briefstemmen, er stembiljetten in een rivier waren gedumpt en dat het softwarebedrijf achter de stemmachines honderdduizenden van zijn stemmen zou hebben gewist.

Daarna veronderstel je politieke inmenging in de verkiezingsuitslag door je tegenstanders. Zo suggereerde Trump in 2020 dat er een samenzwering gaande was tussen de Democraten, het Venezuela van Hugo Chávez (die al sinds 2013 dood was) en Antifa: zij zouden de verkiezingen hebben ‘gestolen’.

Tot slot val je de mensen of instanties aan die de uitslag moeten bekrachtigen. Zoals Trump deed toen hij zijn aanhangers opzette tegen zijn eigen vicepresident Mike Pence, die weigerde de verkiezingsuitslag ongeldig te verklaren. ‘*Hang Mike Pence!*’ scandeerde de menigte tijdens de bestorming van het Capitool op 6 januari 2021.

Het doel van zulke bizarre claims is simpel: wantrouwen zaaien. Niet alleen in de verkiezingsuitslag, maar in het functioneren van de democratie als geheel. Zodra dat wantrouwen is geplant, ontstaat het verhaal dat het politieke speelveld niet langer democratisch is: dat de wil van het volk er niet toe doet, dat instituties niet neutraal zijn en dat de winnaar van de verkiezingen niet legitiem aan de macht is gekomen, maar een volksvijand is.

Het is een effectieve en riskante aanpak. Drie van de vier genoemde leiders die Wilders voorgingen in dit draaiboek, zijn nu aan de macht in hun land en breken in rap tempo de controle op hun macht af. De vierde – Jair Bolsonaro – werd afgelopen september veroordeeld tot 27 jaar gevangenisstraf wegens een coupoging.

Geert Wilders put uit het draaiboek

Kijk je naar de *rant* van Geert Wilders op X over mogelijke verkiezingsfraude afgelopen vrijdag, dan zou je bijna denken dat hij vooraf even heeft gebeld met Donald Trump en co. Zijn boodschap was namelijk zó voorspelbaar dat het satire had kunnen zijn, als het niet afkomstig was geweest van een van de invloedrijkste politici van het land. Het draaiboek lag er al, hij had alleen nog een aanleiding nodig.

Die aanleiding was het nieuws van persbureau ANP dat D66 uitriep tot grootste partij in de nek-aan-nek-race met de PVV. Hiermee sorteerde de nieuwsdienst voor op de officiële uitslag van de Kiesraad. Partijleider Rob Jetten, die een dag eerder nog had beloofd bescheiden te blijven tot alle stemmen geteld waren, verscheen kwispelend voor de camera’s en kondigde aan direct werk te willen maken van de formatie. Buitengewoon onhandig in zo’n gevoelig politiek klimaat.

Geert Wilders zag daardoor zijn kans schoon. Om 15.03 schreef hij:

Dat verzet volgde snel in de vorm van zijn suggestieve berichten op X:

Het zijn verkiezingsfraude-claims volgens het boekje: van gesjoemel met stembiljetten en verkiezingssoftware tot veronderstelde politieke inmenging van D66 - zowel in de media als in de instanties die de verkiezingsuitslag moeten bekrachtigen.

De Kiesraad én de betreffende gemeenten weerlegden zijn claims direct. De genoemde software was door een heel ander bedrijf getest en de gemeenten verklaarden dat er helemaal geen stembiljetten verdwenen

waren. De burgemeester van Venray maakte kort daarop bekend dat de PVV in zijn gemeente de grootste partij was geworden.

De complotmachine voeden

De overgrote meerderheid van de Nederlandse kiezers zal dan ook meteen door de claims van Geert Wilders heen prikken. Bovendien hebben Nederlanders bovengemiddeld veel vertrouwen in de kwaliteit van onze verkiezingen. Laat de beste man maar raaskallen, zou je daarom zeggen.

Maar ongeveer de helft van de PVV-kiezers is een stuk minder goed van vertrouwen, blijkt uit onderzoek van de Kiesraad. Juist voor hen zijn die suggestieve berichten van Geert Wilders bedoeld: als stukken rood vlees voor zijn roedel. De complotdenkers doen de rest.

En dat gaat hard, bevestigt Jelle Postma, oud-AIVD'er en directeur van de stichting Justice for Prosperity, die onderzoek doet naar de ondermijning van de democratie. 'De berichten die Wilders plaatste, zijn slechts twee voorbeelden van dergelijke complottheorieën. We zien een enorme hoeveelheid desinformatie binnen extreemrechtse online groepen over vermeende verkiezingsfraude', zegt hij. 'Het doel van deze berichten is niet waarheidsvinding, maar het schaden van het vertrouwen in de instituties. Die schade is zelfs zonder bewijs al aangericht. Mensen beginnen te twijfelen en de aandacht verschuift van de verkiezingsuitslag naar de complottheorie.'

Volgens Catherine de Vries, hoogleraar politicologie en president van het Instituut voor Europees Beleid aan de Bocconi Universiteit in Milaan, zijn deze berichten van Wilders inderdaad gevaarlijk: 'Nu wordt het bespreekbaar om verkiezingsuitslagen niet te accepteren.' Het is een opmaat naar wat we de komende tijd kunnen verwachten: 'Wilders gaat nu alle remmen losgooien in de oppositie. Hij wil niet regeren, maar een bom leggen onder ons democratische bestel'.

Met andere woorden: wie denkt dat dit gewoon een uithaal van een slechte verliezer is, heeft het mis. Wilders maakt het politieke speelveld zélf tot zijn speelbal en D66 tot zijn doelwit. Tegen zulke politieke pyromanie is onze democratische rechtsstaat slecht bestand.

Wilders weer aan zet

Met zijn suggestieve berichten slaagde Wilders er in korte tijd in om zijn stempel alsnog op de verkenningsfase, te drukken. Ook Frank Rijkaart, minister van Binnenlandse Zaken, voelde zich genooddaakt zich te mengen in de zaak: hij zei de 'gemelde situaties' te onderzoeken en riep op om de definitieve uitslag van de Kiesraad af te wachten.

Eén-nul voor Geert Wilders. Er is opnieuw onduidelijkheid over de vraag of Rob Jetten al kan beginnen met het verkennen van coalitiemogelijkheden. En doordat er nu publiekelijk een onderzoek is toegezegd, blijft de suggestie overeind dat er misschien wél iets mis is met het electorale proces. Zelfs al is daar geen enkel bewijs voor.

Het was Wilders' eerste aanval op het nog te vormen kabinet en een voorproefje van wat ons de komende tijd te wachten staat.

De PVV-leider zelf sloot de dag in ieder geval opgetogen af:

Laat die woorden voor de rest van Nederland juist een reden zijn om wakker en alert te blijven.